Malmö Historia

1500 - 1600

Malmöhistoriska notiser samlade av lektor Hans Ersgård

1551 31/1 uppdrogs åt länsherren att undervisa borgmästare och råd, hur den stadsport, man färdades igenom ut till Falsterbo, skulle förändras, så att den kom längre från slottet.

1552 12/9 fick byfogden i Malmö order att låta bränna 100 000 mursten och 100 läster kalk till bygget på Köpenhamns slott. Följande år. (8/9) kom ny order på samma kvantiteter.

1553 29/6 förordnade Christian III, att till skydd för borgerskapet i Malmö skulle all försäljning, pantsättning och donering av fast egendom för att äga laga kraft ske på bytinget eller rådhuset och inskrivas i "stadsboken". 1554 beviljade Christian sin son hertig Frederik Malmöhus slott som residens. Mogens Gyldenstiernes ansvar för länets förvaltning upphörde den 1 maj. Ejler Hardenberg blev ny länsman och därtill hertigens "hovmästare"

1554 23/9 förordnade Christian III, att halmtaken i städerna på grund av brandrisken skulle ersättas med tegeltak. 1555 18/5 beviljades ensamrätt i fem år för borgaren Henrik Smith i Malmö att låta trycka den läkarbok som han sammanställt på danska och som var översedd av de höglärda vid universitetet i Köpenhamn och befunnen nyttig. — Henrik Smith utgav sammanlagt sju läkarböcker mellan åren 1536-1557

1555 kunde Malmö enligt ett bevarat register mönstra för krigstjänst 679 personer. Utrustningen utgjordes av 115 fyrrör och bössor, 259 hillebarder, 288 "spisse", 11 spjut, 3 ringkragar och pansar, 1 "gabelin” (kastspjut), 1 "pigkieille" (spikklubba) och 140 harnesk. — Påbud om årliga mönstringar hade utfärdats 1554 29/9.

Henrik Smith

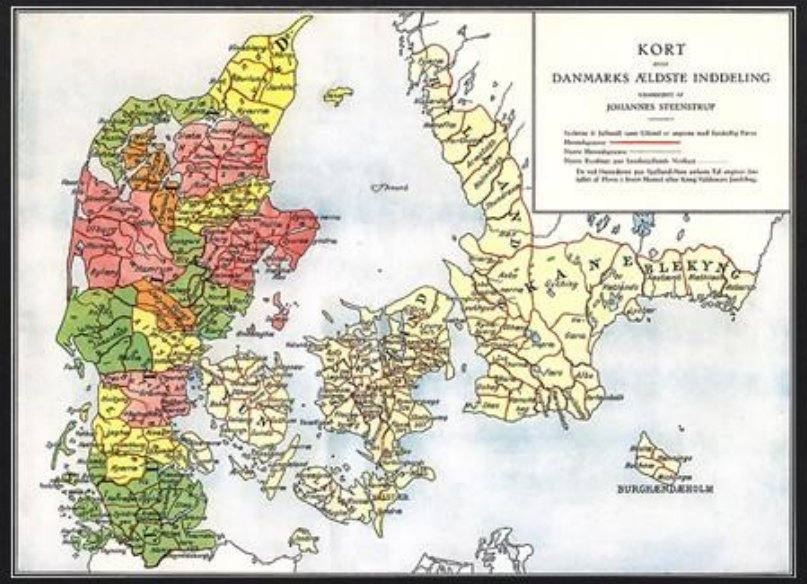

Vem var egentligen den där Henrik Smith?

Henrik Smith var Malmöbo under största delen av sitt liv.
Vi ha dessutom i vår stad en dalaglig påminnelse om honom och hans verk samhet i ett gatunamn, Henrik Smithsgatan, men det torde vara få av stadens innevånare. Som känner till om honom.
Henrik Smith föddes i Malmö omkring å r 1495. Exakt födelsedatum är okänt Föräldrarna var Peder Weiger och hans hustru Benthe. Namnet Weiger antyder att fadern var Vägare eller vågmästare i staden. Peder Weiger, som var en burgen borgare, ägde och bodde på gården. glt nr 337, belägen vid Adelgatan. Tomten gick ända fram till ungefär mitt emot Hotell Kramer.

Randanteckningen till krönikan omnämner således den troliga platsen för Övre Malmö, föregångaren till staden Nedre Malmö, en plats som har kunnat utpekas efter ett existerande traditionsmaterial i 1500-talets Malmö. Det talas också om ett fiskeläge innan stadens tillkomst; även detta ett troligt traditionsmaterial. I randanteckningen, vars tillkomst bör dateras till strax efter år 1576, möter vi dessutom den äldsta kända versionen av legenden om "den malna mön" som upphov till namnet Malmö. I denna äldsta version har emellertid legenden ännu ej fått senare kända versioners mera romantiska skimmer över sig utan åsyftar kort och gott en lika tragisk som tänkbar olycka, vilken under årens lopp skulle komma att sammankopplas med en fråga vars svar man ej längre kände.

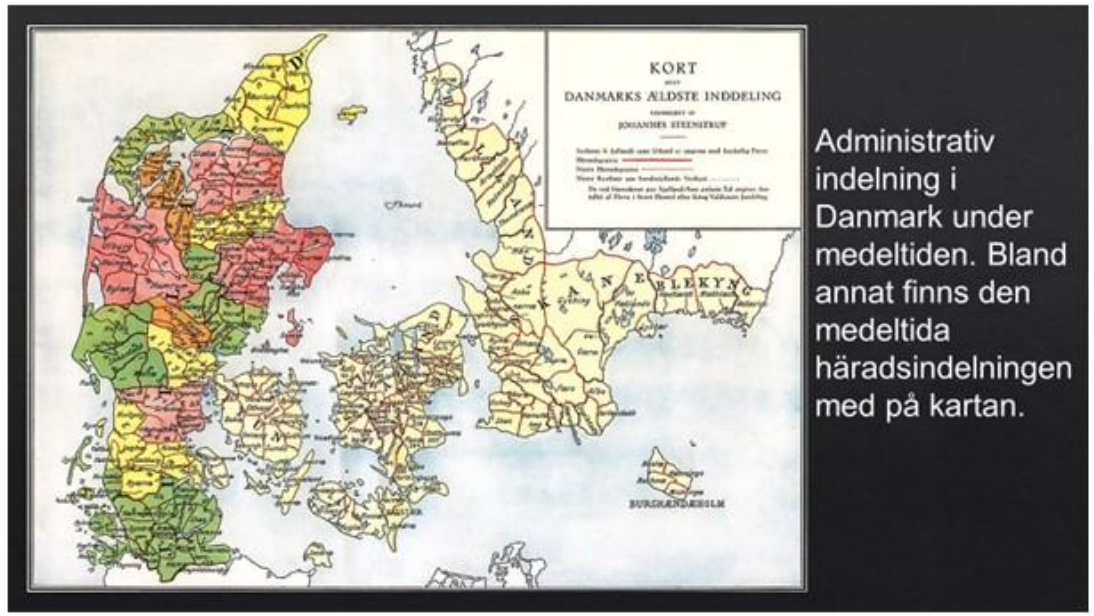

Administrativ indelning i Danmark under medeltiden. Bland annat finns den medeltida häradsindelningen med på kartan.

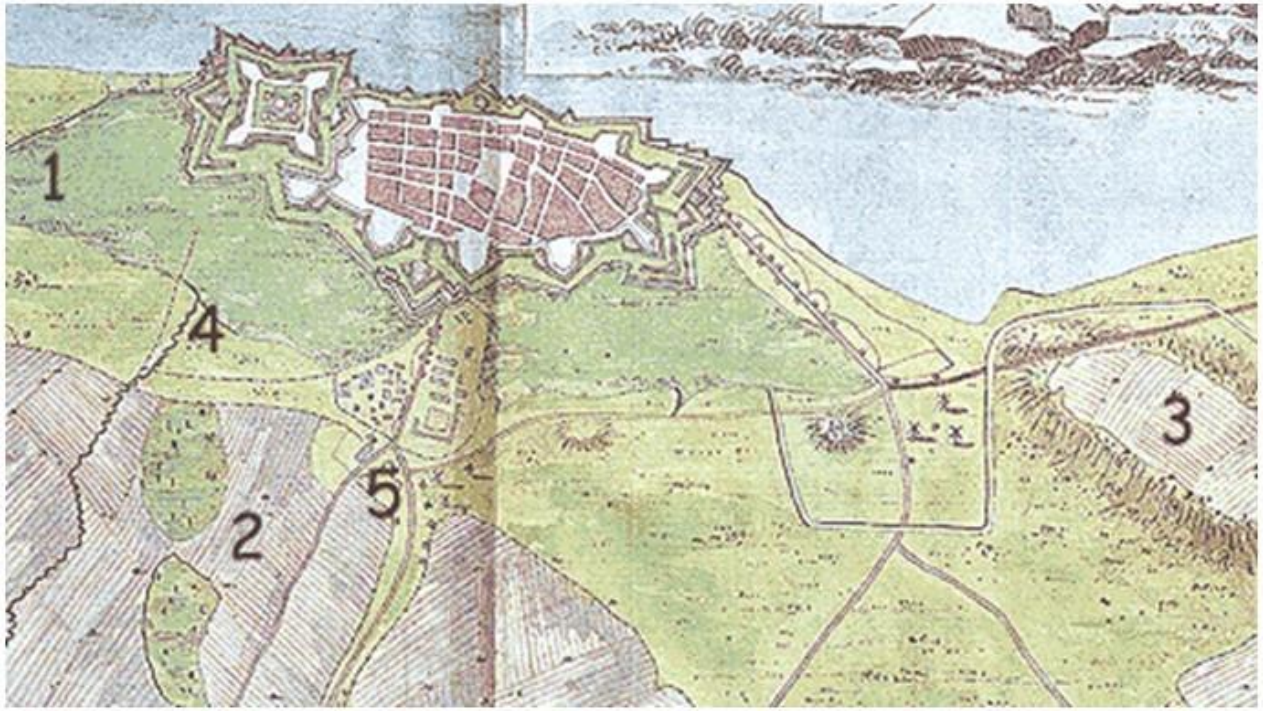

Platser som de äldre Malmöhistorikerna ofta uppehöll sig vid när man talade om det äldsta Malmö: 1: Västervång 2: Pildammarna med åkern Capellet 3: Kirseberget 4: Hästhagen och Korrebäcken 5: Rådmansvången och nuvarande Triangeln.

Överflyttningen av stadens borgerskap till fiskeläget "Squalperup" ser J.O. Friberg som en långvarig procedur och inte som ett hastverk, nästan över en natt, som tidigare hävdats. De goda handelsförbindelserna mellan Köpenhamn och det skånska fiskeläget gjorde att handeln nere vid kusten ökade. Fler och fler av den gamla stadens innevånare flyttade därför ned hit. När så krigståget år 1318 var ett faktum lät Erik Menved officiellt överflytta köpstadens rättigheter till samhället vid stranden.

Henrik Smith den äldsta berättelsen vi har att använda. För utarbetandet av sin historiska krönika har H. Smith. använt sig av åtminstone ett femtontal kända tryckta källor. De fåtal historiska upplysningar som rör det medeltida Malmö är dock troligtvis att räkna som ett traditionsuppteckнat material, i varje fall finns till dessa uppgifter i dag inga kända äldre källor än just H. Smith. "1319 Vdi denne tid bygdis Malmø stad der, som hand nu ligger", omtalas det bl.a. i krönikan. Här nämns för första gången det årtal som i så hög grad genomsyrat den äldre Malmöhistoriska forskningen. Detta årtal har t.ex. inte enbart kopplats samman med stadens, utan även med S:t Petri kyrkas grundläggande.

På denna karta från 1700-talet ses Österport vid nuvarande Drottningtorget, Östra Förstadsgatan, Värnhem, Lundavägen och stora Kirseberget. Nedan-för Kirseberget är markerat tre vädermöllor. Det är troligtvis till dessa som legenden om den malna mön är knuten.

Hustru blev Barbara Ananiasdotter 1530

1530 gifte sig Henrik med Barbara Ananiasdotter. 1531 var han åter i Malmö. Kort tid efter sin hemkomst blev Henrik Smith av borgmästare och råd utsedd till innehavare av befattningen som stadsvågmästare, vilken brodern Herman, som redan haft före sin utnämning till rådman. Henrik Smith innehade denna befattning ända till sin bortgång. Han förvärvade strax efter sin återkomst en egen fastighet, glt nr 330 och 331. belägen vid Fergestredet, nuvarande Frans Suellsgatan. I denna gård, som låg inom samma kvarter, där bland annat numera byggnader Gleerupska fastigheten (med lejonet på fasaden) vid Adelgatan ligger, här bodde Henrik Smith kvar till sin död. År 1546 uppfördes det nu varande rådhuset på den plats. Där det fortfarande ligger.

1556 26/10 förordnade Christian III, att skatt skulle utgå av alla gårdar i Malmö och öde sådana skulle uppbyggas inom tre år eller vara förbrutna. 1557 börjar den långa sviten räkenskaper över Öresundstullen i Helsingör med viktiga uppgifter även om sjöfarten till och från Malmö.

1557 december beslutades på Malmö rådhus, hur stadens odlingsbara jordar och "haver" i Östervång (senare Möllevång), Västervång, Kirsebergsvång och "Vognkarlevång" skulle fördelas och utarrenderas, så att de blev till gagn för så många borgare som möjligt. 1558 anses det s.k. Thottska huset vid Östergatan ha blivit uppfört. Årtalet finns på en portbjälke och det nyligen renoverade huset torde vara stadens äldsta bevarade korsvirkesbyggnad. 1559 i augusti kröntes Frederik II, som efterträtt sin fader i början av året. Till festligheterna på Köpenhamns slott hade borgarna i Malmö anmodats låna ut tennfat, tenntallrikar, ljuskronor, ljusstakar, dukar, kittlar och en vecka före kröningsdagen tio goda sängar med dynor, putor, lakan och flamska sängkläder.

1560 1/3 fick ståthållaren i Köpenhamn Mogens Gyldenstierne befallning att församla utvalda borgare från bl.a. Köpenhamn, Malmö, Helsingör och Landskrona för dryftande av ett förslag till en ny sjörätt. Denna lag utfärdades och trycktes följande år 1560 27/6 stadfäste Frederik II stadens privilegier och förbehöll sig att befästningarna i Malmö fortfarande skulle vidmakthållas.

1561 27/11 befalldes de danska sjöstäderna att före påskafton nästa år sända alla de båtsmän, skeppare och styrmän de kunde få tag i över till Köpenhamn till örlogsskeppen, som skulle utrustas där. Malmö skulle också låta brygga 60 läster öl. Kungen förberedde krig mot Sverige.

Kristian III, född 12 augusti 1503, död 1 januari 1559, kung av Danmark och Norge från 1534. Son till Fredrik I av Danmark och Anna av Brandenburg.

Kristians tyskpräglade uppfostran gjorde att han tidigt kom i beröring med den lutherska reformationen. Han bevistade med sin hovmästare Johan Rantzau riksdagen i Worms 1521.

Omedelbart efter faderns död 1533 lät Kristian hylla sig i Kiel som härskare över hertigdömena Slesvig och Holstein för sig själv och sina bröder. I Danmark lyckades han inte genast bli vald till tronföljare. Först 1534 hyllade honom en del av den danska adeln och först 1536 blev han efter grevefejden Danmarks kung. Härefter upptog han ett energiskt arbete på centralmaktens nyorganisation.

En allmän reduktion av kyrkans gods vidtogs efter riksdagen i Köpenhamn 1536, varvid biskoparna fängslats. Fullständig omläggning av förvaltningen följde, varigenom adelns maktställning bröts. Samtidigt minskades riksrådets inflytande. Efter hand återställdes det goda förhållandet mellan kungen och stormännen, vilka känt sig hotade av förvaltningsreformerna och Kristians förkärlek för holsteinska medhjälpare, bland andra Johan Rantzau.

1562 12/1 kungjordes, att då köpstädernas fattiga skolbarn ofta led brist på kost och kläder, skulle deras bud få draga omkring i häraderna och be om allmosor. Malmö skola blev anvisad Oxie, Bara och Färs härader.

1562 12/6 stadfäste borgmästare och råd nya skråstadgar för repslagarna i Malmö. Antalet mästare skulle vara fyra.

1563 1/4 erhöll Köpenhamn, Malmö och Århus befallning att ställa var sitt skepp i rikets tjänst. Övriga städer fick gå samman om sina skepp. Man skulle sända med fartygen goda redskap, bestyckning, ammunition och gott folk till Köpenhamn. Malmö ålades därtill leverera 100 läster öl.

1563 9/4 rapporterade Ejler Hardenberg, att Malmös örlogsskepp gått förlorat liksom dess utrustning. Staden erbjöd en penningsumma i stället för ett annat skepp, som måste skaffas från Danzig eller Lybeck. Inget "besynnerligt" hade hörts från Sverige! 1563 i augusti utbröt kriget mot Sverige och Malmö liksom flera andra städer befalldes att låta baka bröd och brygga öl så mycket som möjligt och föra det sjöledes till Varberg och Älvsborg.

1563 8/8, 5/9) 1563-1564 drabbades Malmö av en svår farsot, vilket avspeglar sig i S:t Petri kyrkas uppbördslängder över avgifter för likringningar.

1564 22/3 beordrades de danska städerna att till utrustande av örlogsskeppen i Köpenhamn sända både utländska och inhemska män, utrustade med harnesk, värjor, hakar, långa spjut och kommenderade av en borgmästare eller rådman. Malmö skulle skicka 100 man.

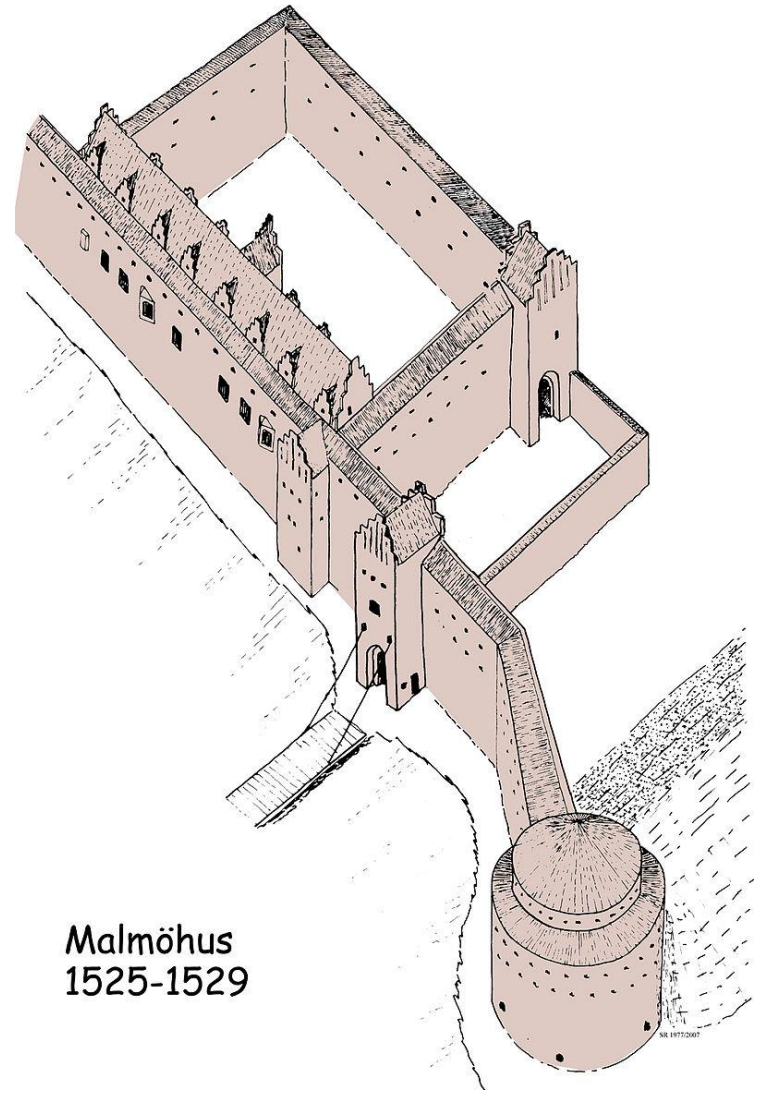

Malmöhus
1525-1529

Eiler Hardenberg

Eiler Hardenberg, född 1505, död 1565, var en dansk länsman.
Hardenberg fick 1530 i förläning den biskopliga borgen Dragsholm och försvarade den tappert 1535 under grevefejden. Han blev 1543 riksråd och var 1544-51 länsman på Gotland.

Hardenberg blev därefter hovmästare hos tronföljaren, prins Fredrik, samt 1554 länsman på Malmöhus, där prinsen uppehöll sig.
Då denne 1559 blev konung, blev Hardenberg rikshovmästare och ledde april-oktober 1562 en beskickning till Ryssland, men föll kort därefter i onåd, avskedades 1565 och miste alla sina län.

Dragsholms slott är ett slott i Ods härad, Dragsholms kommun på nordvästra Själland. Slottet grundades i början av 1200-talet av biskopen i Roskilde Peder Sunesen. Under 1300-talet var Dragsholm en av Danmarks starkaste borgar och kom efter reformationen att användas som statsfängelse, bland annat för de katolska biskoparna Joachim Rønnow och Ove Bille. Bland innehavare av Dragsholm märks rikskanslern Arild Huitfeldt 1509-1608, som här skrev sin Danmarckis Rigis Krønicke. spöke som berättas hemsöka Dragsholm är jarlen av Bothwells vålnad. James Hepburn, 4:e jarl av Bothwell var en engelsk adelsman som under 1500-talet tvingades gå i landsflykt, efter att ha anklagats för högförräderi. Bothwell slog sig ned i Danmark men fängslades på Dragsholms slott av kung Fredrik II. År 1578 avled han i sitt fängelse, men enligt den lokala traditionen lär man ännu kunna höra jarlens förspända kaross komma åkande på borggården.

Daniel Rantzau, **född 1529, död 11 november 1569, var en dansk krigare. Han var son till Godske Rantzau, av en yngre linje av den holsteinska ätten Rantzau och förlovad med Cathrine von Damme, som senare gifte sig med hans bror Peder Rantzau.**

Han utmärkte sig 1559 på tåget mot Dithmarschen och blev 1562 dansk överste hos Fredrik II av Danmark. 1565–1569 var han fältherre över hären i Sverige under Nordiska sjuårskriget Han anförde särskilt rytteriet, medan Frantz Brockenhuus var fotfolkets befälhavare.

Bland Rantzaus mer betydelsefulla bedrifter återfinns hans seger i slaget vid Axtorna den 20 oktober 1565 när han besegrade en numerärt överlägsen svensk här (8 000 man mot 12 000). Slaget kostade dock danskarna så mycket folk att Rantzau inte kunde fullfölja sin framgång utan måste dra sig tillbaka och gå i vinterkvarter i Skåne.

Vid belägringen av Varbergs fästning senhösten 1569 dödades Daniel Rantzau av en kanonkula. Han begravdes i Westensee kyrka i Holstein. På Rantzauklippan, högt över Varbergs gamla stenbrott och idrottsanläggningarna där, finns ett minnesmärke över den danske härföraren, försett med hans bild i relief och tänkespråket Diverso tempore diversa fata, vilket är latin för "Skilda öden vid skilda tider". Minnesmärket uppfördes till minne av Rantzaus död på denna plats.

1564 21/7 fick borgerskapet i Malmö, efter att ha klagat över de inkvarterade knektarnas framfart, löfte om värdering av skadorna på befästningar och borgarnas hus och gårdar. Register skulle upprättas över soldaternas skulder i staden.

1564 28/8 beordrades borgerskapet i Malmö brygga 160 läster öl till örlogsskeppen och själv skaffa tunnorna (12 per läst). Kronan levererade malt och humle. Kort efteråt kom befallning att leverera proviant, skor och stövlar till hären vid Åhus.

1564 15/12 befalldes köpstäderna att till krigsfolkets sold inbetala till kronans räntemästare en krigsskatt i silver eller danska pengar. Malmö skulle betala 8 000 daler och endast Köpenhamn krävdes på högre belopp.

1565 14/1 fick köpstäderna order att sända skeppsfolk till Köpenhamn. Malmö skulle skicka 100 båtsmän och 14 skeppsbyggare. En vecka senare fick Malmö besked att ordna vinterinkvartering för Daniel Rantzaus knektar.

1566 5/5 inkrävdes en skatt av köpstäderna i silver till krigsfolkets avlöning, innan de drog ut mot fienden. Malmö skulle betala 4 000 daler i silver och 4 000 daler i klippingmynt.

1566 13/5 förbjöds fogdar, präster, bönder och andra på landsbygden runt Malmö att idka köpenskap, s.k. landköp, till förfång för stadens borgare och mot deras privilegier.

1566 25/5 påbjöds, att kyrkovärdarna i Skåne strax skulle inköpa till kyrkorna ett exemplar av Henrik Smiths i Malmö utarbetade "Tavle over den ganske Bibel". Den fanns att köpa hos utgivarens änka Barbara i Malmö. År 1568 anmodades också Själlands stift att köpa nämnda bok.

1566 31/5 erhöll Malmö gäldsbrev på ett antal kanoner av olika kaliber och andra eldvapen, bl.a. sju "falkonetter" med "stadens vapen på". Skjutvapnen skulle återlämnas till staden, när flottan återvänt. Om något saknades, skulle ersättning utbetalas.

1566 24/7 utfärdade borgmästare och råd skråordning för stadens "kodmangerer" (slaktare) för att trygga tillgången på färskt kött. Laget skulle ha 24 medlemmar.

1567 25/2 befalldes köpstäderna sända folk till att bemanna örlogsskeppen. Malmö skulle bidraga med 50 båtsmän, 2 styrmän, 2 skeppare, 4 timmermän, 1 bartskär och 1 "spillemand".

1567 i mars utfärdade borgmästare och råd stadgar för tre lag, som ombesörjde transporter: myndrickarna 9/3, pråmmännen 10/3 och dragarna 12/3. Myndrickarna skulle vara 16 i sitt lag, pråmmännen 20 och dragarelaget 16.

1567 på sommaren besöktes Malmö av en agent från handelshuset Fugger i Bayern. Malmö var en vacker stad och bättre byggd än Köpenhamn, berättar han i sin rapport. Han nämner särskilt torget och slottet. Både stad och slott skyddas av vallgravar och betraktas som ointagliga. Stora skepp måste ankra på redden och små fartyg måste sköta transporterna in till skeppsbryggan, som sträcker sig 50-60 steg ut från stranden.

1567 28/12 erhöll länsherren på Malmöhus **Björn Kaas** befallning att iståndsätta den välvda kammaren på slottet, där hans företrädare Ejler Hardenberg bott, mura igen "hemligheten" (avträdet) där och förse fönstren med järngaller. I denna kammare skulle förvaras "den skotske greven", d.v.s. Lord Bothwell (Maria Stuarts tredje gemål), som efter sin flykt hamnat först i Norge och sen förts till Danmark. Man skulle skaffa honom gott underhåll men vakta honom noga. Han satt fängslad där 1568-1573.

1568 18/1 befalldes byfogden i Malmö att av kronans medel betala Holger skomakare för 940 par skor och 1 par stövlar, som uttagits hos honom till knektarna. 1568 i juni pålades köpstäderna en ny penningskatt. Malmö skulle betala 4 000 daler. Tre månader senare bad kung Frederik få låna av stadens borgare 10 000 daler och utlovade säker återbetalning före juldagen. I november påbjöds en allmän "landhjälp" och Malmö avkrävdes 5 000 daler till krigsfolkets löner.

1568 10/9 förbjöd Frederik alla inoch utländska båtar inlöpa i Lomma eller annan olaglig hamn och där lossa, lasta eller idka köpenskap till skada för Malmö. 1569 i augusti befalldes borgerskapet i Malmö skyndsamt låna kungen 6 000 daler till krigsfolket. Några dagar senare begärdes, att stadens skomakare på kronans bekostnad skulle göra 600 par skor till knektarna. Bröd, öl och fläsk skulle levereras till trupperna vid Halmstad.

1570 13/12 slöt Danmark och dess allierade Lybeck fred med Sverige. Samma dag begärde kung Frederik penninghjälp för att avtacka soldater. Till detta ändamål inkrävdes kontanter ännu så sent som 1572 24/3. Malmö skulle betala 6 000 daler vid båda tillfällena.

Björn Kaas (Länsherre i Malmö) 1565 - 1580

Kaas är namnet på flera danska uradliga ätter, varav två är besläktade och en obesläktad, som härstammar från Jylland. Ätten är först känd från 1292, med säte på Kås (även Kaas) gård i Lihme socken. Ortnamnet Kås finns på flera ställen i Danmark och betyder en plats där man halar upp båtar. Sannolikt har släkten med leopardhuvud i sitt vapen inget samband med släkterna som bar sparre och mur i sina vapen. Jens Hviding, känd 1328 till 1406, innehade gods i Hviding och Grenå. De flesta medlemmarna var riddare och tillhörde högadeln.
Kaas med sparre i sitt vapen tog sitt namn efter godset Kås på Salling i Lihme socken. Niels Lændi Kaas är den först kände medlemmen belagd 1292 och var 1296 riddare. Han invigde 1300 ett altare i Ribe domkyrka. År 1307 beseglade han hertig Kristofers förläning av södra Halland och före 1314 var död.
Mogens Kaas (Sparre), till Stövringgård Kloster var länsherre för Halmstads län 1606–1613.
Ättens siste medlem på svärdssidan var ryttmästaren Christian Friderich Kaas, döpt 13 maj 1714 och död i Odense 9 apr 1799. Den nu levande grenen i Danmark utgör den sista generationen och likaså i Australien samt Ungern. I Norge finns det en talrik gren som bär namnet Munthe-Kaas.

Riksrådet Niels Kaas ledde Danmark-Norges förmyndarregering 1588–1594

Efter Fredrik II:s död (1588) blev Kaas ordförande i förmyndarregeringen för Kristian IV. Kaas var självlärd och en varm vän av vetenskaperna, beskyddade särskilt Tycho Brahe och Anders Sørensen Vedel samt föranstaltade om utgivandet av en genomsedd upplaga av Jydske lov (1590).

Bjärsjöholms slott

Slottsanläggningen påbörjades av riksrådet och länsmannen på Malmöhus Björn Kaas och bestod ursprungligen av en fyrlängad vallgravsomsluten borg vid sidan av en nu utdikad sjö. På grund av att sjön och vallarna torkade ut försvagades pålningen under byggnaderna efter hand. För att förhindra att hela slottet skulle störta samman tvangs man riva först den norra och 1890 det mesta av den södra längan, som var den äldsta. Omkring 1850 uppfördes ett nytt corps de logis på annan plats och de gamla slottsbyggnaderna degraderades till förråd och fick förfalla.

1571 4/4 fick Erasmus von der Brucke nådigt tillstånd att bosätta sig i Malmö och upprätta ett apotek. Han skulle vara fri från skatt. Inget annat apotek fick upprättas i Skåne. Det äldsta omnämnandet av "apotekare" i Malmö finns i 1517 års byskattelängd.

1573 8/6 utfärdade borgmästare och råd skråordning för färjemännen. I laget skulle finnas 16 goda färjor. Dessa stadgar är inskrivna i Malmö stadsbok och närmast före har införts en odaterad skråordning för ett vävarlag. Vid denna tid fanns i Malmö 14 vävare, varav 2 kvinnor.

1575 i juni beviljade Frederik II 30 000 murstenar och 40 läster kalk till förbättring av stadens bristfälliga befästningar. Till hjälp skulle också invånarna betala ett års ränta av alla gårdar, hus och bodar. Bönderna i Torna härad skulle bistå med hästar och vagnar. 1575 avled "Malmös reformator" Claus Mortensen. Hans gravsten ligger kvar på sin ursprungliga plats framför S:t Petri kyrkas högaltare. De senaste decennierna av sitt liv var han inte kyrkoherde i S:t Petri utan i Husie och Västra Skrävlinge.

1576 17/8 förordnade Frederik, att de främmande köpmän som under hela året bedrev handel i Malmö mot stadens privilegier skulle bidraga efter förmåga till den penningskatt på 6 000 daler som skulle inlevereras till kronan före jul.

1577 börjar den äldsta bevarade protokollsboken" för Malmö byting. De två äldsta tingböckerna, omfattande åren 1577-1583 och 1588-1590, utgavs i tryck 1968 i en gemensam bokvolym.

1577 17/3 konfirmerade Frederik stadgarna för "kixdebolauget"

1580-talet ordnades stadens försörjning med friskt vatten. Från en uppdämning söder om staden leddes vatten genom rännor av genomborrade timmerstockar in till en stor reservoar på torget framför Rådhuset.

1581-1584 var antalet likringningar i Malmö mer än dubbelt mot närliggande år. 1586 6/6 förordnade Frederik, att av danska städer skulle endast Köpenhamn, Malmö och Ribe ha landstingsrätt.

1586 18/8 skrev prästen Niels Jörgensen i Malmö till historikern Anders Sörensen Vedel och redogjorde för en verkställd uppmätning i "steg" av stadens omkrets. Bland Vedels papper finns också en slarvigt utförd planskiss över Malmö. med angivande av huvudportarna
och de viktigaste gatorna.

1586 20/8 beviljade Frederik Malmö hälften av kronans tull och accis i staden och hela den årliga byskatten under två år till förbättrande av befästningarna.

1587 sammanställde lektorn vid domkapitlet i Lund Mogens Madsen beskrivningar på latin av Malmö, Lund, Landskrona och Helsingborg En förkortad version ingår i fjärde delen av det topografiska verket "Civitatis orbis terrarum", vilken under kaniken Georg
Brauns ledning utgavs i Köln 1594. I verket finns också den äldsta kända bilden av Malmö (Elbogen), ett kopparstick, utfört av Frans Hogenberg.

1588 15/6 förlängde regeringsråden för den omyndige Christian IV den två år tidigare beviljade rätten att uppbära halva kronans tull och accis och hela byskatten i Malmö under ytterligare tre år.

Kristian IV, da. Christian 4., född 12 april 1577, död 28 februari 1648, var kung av Danmark och Norge 1588–1648. Han var son till Fredrik II av Danmark och Sofia av Mecklenburg. Kungens valspråk löd "Regna firmat pietas", fromhet styrker rikena. Med nästan 60 år på tronen är han den längst regerande monarken i Danmarks historia.

Kristian valdes till tronföljare 1580 och var vid faderns död 1588 knappt elva år. Riksrådet tillsatte därför en förmyndarregering som bestod av fyra riksrådsmedlemmar. Han erhöll en ganska vårdad uppfostran, som dock led av dragkampen mellan det av modern gynnade tyska och det av adeln hävdade danska inflytandet. 1593 övertog Kristian regeringen i Slesvig-Holstein och 1596 i Danmark-Norge. Med iver ägnade sig Kristian åt regeringsbestyren; särskilt intresserade han sig för Norge, slottsbyggningar, stärkande av försvaret och utrikespolitiken.
Kristian IV ingick två äktenskap, första gången 1597 med Anna Katarina av Brandenburg och andra gången (morganatiskt) 1615 med Kirsten Munk.

Han avled 1648 på Rosenborgs slott och gravsattes i Roskilde domkyrka. Sonen Fredrik III efterträdde fadern på tronen.

1589 19/6 utökades stadens rättighet att uppbära inte bara halva utan hela kronans tull och accis under två år. Den 4/7 befalldes kronans bönder i Malmöhus underliggande härader att utföra körslor och arbete till befästningsbyggnaderna i Malmö.

1589 19/6 utökades stadens rättighet att uppbära inte bara halva utan hela kronans tull och accis under två år. Den 4/7 befalldes kronans bönder i Malmöhus underliggande härader att utföra körslor och arbete till befästningsbyggnaderna i Malmö.

1593 20/2 anslog regeringsråden för ett år accisen och byskatten i Malmö till befästningarna

1594 31/1 efterskänktes ett resterande skattebelopp på 1 250 daler, om beloppet användes till fästningsverkens fullbordande.

1595 20/3 gav Christian IV borgarna tillåtelse att för en gångs skull utskeppa direkt från Malmö de stalloxar som de nu på våren tillhandlat sig i Skåne och som de på grund av foderbrist hade svårt att driva landvägen. Sedvanlig tull till kronan skulle erläggas. Liknande tillfälliga dispenser gavs 1596 och 1598.

1597 16/4 stadfäste Christian stadens privilegier och förbehöll sig att befästningarna alltid skulle vidmakthållas.

1597 7/9 kom borgerskapet överens om ordning, skick och stadgar för handeln och andra borgerliga näringar i Malmö. Pergamentsbrevet är försett med många sigill.

1599 uppsattes enligt inskription predikstolen i S:t Petri. Den är utförd av bildhuggaren Daniel Thomisen i Malmö och bekostad av rådmannen Engelbret Friis.

1600 8/4 fick borgarna i Malmö tillåtelse att tills vidare till skepps utföra de oxar de själva haft på foder eller tillhandlat sig. Kronans tull och accis dock oförkränkt.

1600 15/6 stadfäste Christian IV den lokala, detaljerade förordning som borgmästare och råd och de förnämsta borgarna sammanställt angående viss tull och accis på allehanda varor, vilka köptes, såldes, ut- och inskeppades i Malmö. Intäkterna skulle användas till befästningarna. Kungen upphävde förordningen.

Predikstolen i S:t Petri kyrka invigdes 1599. Efter två års arbete kunde Daniel stenhuggare härigenom avsluta ett mycket stort arbete. Den karakteristiska svarta stenen hämtades från stenbrottet i Fogelsång nordost om Lund. Denna väldiga predikstol bekostades av rådmannen i Malmö Engelbret Fris och överlämnades av honom som en gåva till staden. Om denna gåva finns en senare anteckning i kyrkans s.k. ”kyrkostolsbok” från året 1634: ”Anno 1599 Haffuer Eengellbredt Fris Radman her vdj Staden Forerredtt Predike Stollen vdi Sanckte Peders Kirke, Gud Till eerrre och Kirken Till Sirrat och Beprydellse. Dette vaar Een god Gaffue.”